

РОЛЬ СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО В РОЗБУДОВІ ЗУНР

ГАКАН Мар'яна Іванівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

В умовах сьогодення, надзвичайно актуальними є наукові теми, які стосуються подій сторічної давнини, зокрема державотворення ЗУНР. У державотворенні ЗУНР чільне місце посідає наш земляк, тернополянин Станіслав Северинович Дністрянський.

Історіографія заявленої наукової теми достатньо повно представлена в історико-правовій науці, зокрема слід виокремити праці: П. Стецюка, В. Возьного, А. Ковалю, З. Боярської, М. Бармака, С. Кульчицького, І. Бойка, Б. Тищика, В. Ухача та ін. [7].

Метою наукової розвідки є висвітлення вкладу цього видатного вченого, юриста та науковця європейського рівня в розбудову Західноукраїнської народної республіки.

13 жовтня 1918 року утворюється нова українська держава, в західному регіоні України, ця держава охоплювала етнічні українські землі зокрема: «ціла етнографічна українська область в Австро-Угорщині, зокрема Східна Галичина з граничною лінією Сяну з влученням Лемківщини, північно-західна Буковина з містами Чернівці, Строжинець і Серет та українська полоса північно-східної Угорщини – творять одноцілу українську територію» [3, с. 115]

Після утворення держави виникла потреба в укладанні нового закону, який мав би регулювати суспільні відносини між її громадянами, тому цього ж дня було проголошено про те що: «Українська Національна Рада виготовить конституцію для утвореної тим способом держави, на основах: загального, рівного, тайного і безпосереднього права голосування з пропорціональним заступництвом, з правом національно-культурної автономії та з правом заступництва в правительстві для національних меншин» [1].

С. Дністрянський на цей період був уже знаним правником, також 18 жовтня 1918 року, він приймав участь у засіданні української Конституції у Львові як представник австрійського парламенту, депутатом у якому був на той час. Метою цього заходу було забезпечення законного передання влади на теренах Західної України українцям.

Одним з авторів проекту Конституції Галицької Держави був С. Дністрянський [6]. Надалі С. Дністрянський продовжує працювати над законодавчою базою існування ЗУНРу, а саме основну увагу його привертає законодавче затвердження прагнення українців до створення власної незалежної держави на етнічних українських землях, абсолютну більшість населення цих земель складав український народ.

Чому саме С. Дністрянський став творцем цього фундаментального закону для кожної країни? С. Дністрянський був дипломованим юристом, він закінчив юридичний факультет Віденського університету, був доктором права й політичних наук, почесним членом НТШ. Немалу роль у становленні такої визначної постаті відіграли його батьки, які працювали педагогами, тому освіта завжди займала визначне місце в його житті [2].

У 1920 році С. Дністрянський отримує нове замовлення від презеднта ЗУНРу Євгена Петрушевича, на новий проект конституції більш довершений [5, с. 59]. Найголовнішою відмінністю між проектами цих конституцій Галицької Держави (1918) та Західноукраїнської народної республіки (1920) було те, що в останній був пункт в яко-

му було прописано те, що в подальшому ЗУНР мала об'єднатися з Українською Народною республікою. Даний документ базувався на основі права народів на самовизначення. Ці проекти стали втіленням передової політико-правової української думки періоду боротьби за національну державність. У них вчений органічно поєднав глибинні традиції українського народу й основні демократичні досягнення європейського конституціоналізму.

На нашу думку, слід зазначити, що концепція національно-демократичної держави С. Дністрянського базувалася на географічному детермізмі. Саме тому, природні умови, відігравала для нього чи ненайважливішу роль в національному самовизначенні. Територія мала диференційоване значення, для держави – політичне, а для нації територія відіграє роль національно-етнічного походження. Керуючись вище зазначеним принципом, українська нація мала право на створення владної держави в межах етнічних територій. Також, дуже важливі положення щодо статусу національних меншин були покладені в основу конституції ЗУНР, а саме їх автономні права в державі, в місцях їх компактного проживання, також представники національних меншин були присутні в уряді ЗУНРу. Також на думку С. Дністрянського у творенні держави мають брати участь не лише люди, які проживають на її теренах, а й представники нації, які перебувають в інших державах, які мають об'єднатися задля збереження держави і захисту її від агресій інших держав.

Слід наголосити, що С. Дністрянський гостро засуджував більшовицький режим, попереджав про небезпеку його проникнення в Європу. Він вважав, що Україна як самостійна держава має ґрунтуватися на справжній демократії, міцній народній організації, народоправстві і свободі, гарантованому праві на працю. Така позиція вченого не суперечила соціалістичній спрямованості його світогляду. Так, у праці «Погляди на теорію права та держави» він зазначав: «В новітній боротьбі капіталу з працею виборола собі праця провідне становище в суспільному житті і тому тільки праця може бути справжнім мірилом рівності, а за тим і справедливості в новій державі».

Після захоплення західноукраїнських земель Польщею, С. Дністрянський відправився в еміграцію, де продовжував співпрацювати з українськими юристами. На диво сильними були зв'язки з радянською Україною, зокрема, з Харківськими і Київськими правовими школами, ці зв'язки почали відновлюватись з 1925 року, саме в цей час на території нашої держави радянська влада проводила політику «українізації». Саме в цей період С. Дністрянський отримує пропозицію очолити кафедру цивільного права Всеукраїнської академії наук, яку все ж він відхиляє.

У 1928 році Дністрянський вирішує повернутися в Україну, для зайняття цієї ж посади яку йому пропонували раніше, та польська держава відмовляє йому в наданні закордонного паспорту, обурений такою поведінкою польських дипломатів Дністрянський відмовляється від польського громадянства, після чого отримує громадянство ЧСР [4].

Після отримання чехословацького громадянства, у 1934 році С. Дністрянський разом із дружиною Софією Рудницькою (сестрою Степана Рудницького вченого-географа) переїздить в Ужгород. Однією з причин цього переїзду стали плани чехословацької влади перенесення на Закарпаття Українського вільного університету. Проте плани не здійснилися, а 5 травня 1935 року на 65-ому році життя С. Дністрянський помирає.

С. Дністрянський залишив по собі великий науковий доробок, він є автором понад 50 базових монографічних досліджень і численних наукових статей українською, польською, чеською та французькою мовами з теорії держави і права, філософії права, конституційного, сімейного (за визначенням вченого - родинного) та цивільного права.

Отже, С. Дністрянський є однією з провідних постатей в історії Західноукраїнської

народної республіки, саме він є фундатором українського конституціоналізму на теренах Галичини. Вклад цього визначного вченого-правника неможливо переоцінити, оскільки він також є одним з початківців української політології.

Саме тому, на нашу думку, сучасні і майбутні покоління, повинні вивчати, досліджувати, аналізувати та працювати, над науковою спадщиною цього визначного вченого-правника, політолога, одного з основоположників національно-державницького напрямку в українській політології, автора політичної концепції української держави.

Список використаних джерел:

1. Архівні документи ЗУНР-ЗОУНР (1918-1921). Проклямація Української Національної ради від 19 жовтня 1918 року. URL: <http://www.hai-nyzhnyuk.in.ua>.
2. Бармак М.В. Станіслав Дністрянський – правознавець зі світовим ім'ям. *Київська Старовина*. 2009. № 4. С. 34—39.
3. Левицький К. Великий зрив (До історії української державності від березня до листопада 1918 р. на підставі споминів та документів). Київ, Львів, 1931. С. 115—116.
4. Поліковський М.Ф. Конституційно-правові ідеї академіка Станіслава Дністрянського: URL: http://historylaw.lp.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=85:2013-05-08-10-46-13&catid=45:2013-04-25-08-46-36&Itemid=66.
5. Савчак А. Західно-Українська Народна Республіка в Конституційному проекті С. Дністрянського. *Вибори та демократія*. 2008. № 4 (18). С. 59.
6. Ухач В.З. Історія держави і права України: Навчальний посібник (конспекти лекцій). Тернопіль, 2011. 378 с.
7. Ухач В.З. Земельне законодавство ЗУНР, УНР та Української держави: порівняльний аналіз. URL: dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/18707.

Науковий керівник: Ухач В.З., к.і.н, доц., доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету.



ДМИТРО ВІТОВСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ДІЯЧ ТА ПОЛІТИК

ГВОЗДИК Неля Петрівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Постановка проблеми. Напевно кожна людина, громадянин нашої держави прагне, аби Україна була справжньою незалежною та правовою державою. Для того, щоб ми змогли побудувати таку країну, нам, насамперед, потрібно цінувати та поважати сторінки власної історії, прославляти та завжди берегти у нашій пам'яті імена політичних і військових діячів – активних учасників і керівників національно-визвольного руху українського народу. Багато науковців так, зокрема, М. Кравчук акцентував увагу на важливості наукового пошуку щодо персоналій діячів, котрі відіграли особливу роль у іс-